

Владан Гавриловић, Петар Рокаи,
Универзитет у Новом Саду,
Филозофски факултет, Одсек за историју

БЛАГО МАНАСТИРА РАКОВЦА (ПОПИС ЦРКВЕНОГ ИНВЕНТАРА КРАЈЕМ XVIII ВЕКА)

Апстракт: Први помен манастира Раковац потиче по легенди из 1498. године, што би га сврставало у један од најстаријих манастира на фрушкогорској Светој Гори. Више пута је разаран у време турске управе над Сремом, а под Хабзбурзима постаје веома важан књижевни и преписивачки центар српског народа, поготово почетком XVIII века, када је у манастиру 1714. написан чувени *Раковачки србљак*. Црквене утваре и богослужбени предмети су долазили разним путевима у манастир, било путем поклона или куповине преваходно у Русији. Постоји веома мало пописа, поготово црквене имовине, до данас сачуваних, што би историји и историографији употпунило знања о свим сегментима манастирског живота. На основу тога доносимо један попис с краја XVIII века, који се налази у Архиву Српске академије наука и уметности у Сремским Карловцима. Нажалост, велики број овог црквеног блага је неповратно изгубљен током XX века, захваљујући пљачки и паљењу манастира од стране аустроугарске и усташке војске.

Кључне речи: манастир Раковац, црквене утваре, богослужбени предмети, Хабзбуршка монархија.

Монтескије је рекао да су срећни народи који имају досадну историју, а Ламартин је српску историју сматрао толико узбудљивом да је треба опевати, а не описивати. Судбина фрушкогорских манастира и народа који их је подигао потврђује основаност наведених изрека.¹ Према хришћанском схватању манастири су скровита и усамљена места у која одлазе људи склони самоћи и молитвеном тиховању.² Такође вреди истаћи мишљење пакрачког владике Никанора Грујића који манастире описује као „задужбине ове наших праотаца од почетка свога до данашњег дана, имале су неку особиту у животу нашег народа важност; оне су биле и у добру и у злу у најјачој свези с народом, служећи му за особито средство душевног живота, задовољство и једино прибежиште душевне његове утехе“.³

Фрушка Гора је српском народу уморном од сталних миграција и бежања од непријатељског јарма својом лепотом и положајем управо пружала ту душевну утеху и била идеална за подизање манастира, који су већ до XVI века никли у толиком броју да се она почела називати и Светом Гором фрушкогорском.⁴

На таквом једном тлу је између осталих никао и манастир Раковац. Настанак манастира је повезан са легендом о ктиторској делатности коморника српског деспота Јована Бранковића – Раке Милошеви-

ћа, који је у лову на јелене наишао на чудо. Рака је у спомен на том месту подигао манастир назвавши га Раковац и посветио га Светом Кузману и Дамјану. Такође је од деспота Јована издејствовао да манастиру дарује оближње село Лединце.⁵ Следећи, сада већ материјалан, доказ о постојању манастира је запис из 1533, односно 7041. године од стварања света, који сведочи о подизању цркве.⁶ Први писани помен о постојању манастира потиче из 1648. године, а сведочанство о старини манастира је и податак о обнови манастирских ћелија 1657. године.⁷ По многобројним записима сачуваним у различитим богослужбеним књигама, Раковац је био доста велик и значајан преписивачки и књижевни центар у другој половини XVII века, све до разарања од стране Турака 1682. године.⁸ Манастир је обновљен 1692. и веома брзо је поново постао истакнути преписивачки центар. Турска опасност још није била у потпуности прошла, о чему сведоче подаци из 1695. када су сељаци из насеља између Земуна и Илока, као и калуђери манастира Гргетег, Шишатовца и Раковца морали примити поново турско поданство, при томе молећи „да се њихова чељад не раздаје у робље“.⁹ Тек завршетком Великог бечког рата и потписивањем Карловачког мира 1699. Раковац и део Срема до Земуна се нашао у хабзбуршким рукама. У новим условима, под хабзбуршком влашћу,

коначно ослобођени турских стега, братство манастира Раковца је, добивши нови полет, начинило 1700. препис Душановог законика, да би 1714. написали чувени *Раковачки србљак*.¹⁰ Јачањем Новог Хопова и Крушедола у XVIII веку, раковачка преписивачка школа остаје мање позната. Од истакнутих личности српског духовног и културног живота XVIII века за Раковац су везани епископи, потоњи карловачки митрополити Вићентије Јовановић, Павле Ненадовић.¹¹

У економском погледу Раковац је спадао у ред богатијих фрушкогорских манастира са приближним приходима, у другој половини XVIII века, од преко 3.000 форинти. Примера ради, само од продаје вина и ракије манастир је 1770. године приходовао 2.513 форинти и 15 крајцара, док је Крушедол исте године имао чак за 1.000 форинти мање приходе, односно 1.585 форинти. Хопово је истих година (1770) имало чак 4.352 форинте прихода. За Бешеново је 1770. године забележен приход од 1.820 форинти.¹²

Крајем XVIII века, односно по попису из 1790. манастир је још више напредовао, те је забележено да је Раковац имао 5.420 форинти и 56 крајцара прихода, а расхода, у исто време, 5.415 форинти и 36 крајцара. Приходи су били нешто већи у односу на расходе те године, односно манастир је зарадио „целих“ 5 форинти и 20 крајцара.¹³

С обзиром да су то до данас готово једини објављени релевантни подаци о економисању и битисању манастира, сматрали смо да сваки податак, па и најмањи, који иоле осветљава било коју сферу у животу манастира завређује нашу пажњу. У Патријаршијско-митрополијском архиву Српске академије наука и уметности у Сремским Карловцима (АСАНУК, ПМА), у фонду „*varia*“, наишли смо на документ (попис) о црквеним предметима коришћеним за богослужење крајем XVIII века, који су дати у списку на немачком језику, које је, с обзиром на њихову бројност, количину и опис свакога од њих, вероватно писао или сам игуман или неко веома близак њему. Реч је о антимилама, плаштаницама, путирима, кашикама, свећњацима, тацнама, чашама и другим небројеним предметима од камена, стакла, сребра, бакра, позлате и злата. Посебно су пописиване црквене одежде, митре, фелони, барјаци – од свиле, дамаста, плиша, сомота, различитих боја, величина са сребрним или пак златним ободом. Наведени су и кристални лустери, кивоти са реликвијама светите-

ља, изглед цркве, пода, певнице, дрворези. Реч је, као што се из горе наведеног може приметити, о врло разноврсном и богатом инвентару несумњиве употребне и естетско-уметничке вредности.

Од антимила је наведено укупно четири, од чега два новија и два старија, од лана. Можемо утврдити тачне године и личности које су поклонили три од четири антимила. Један од њих је осветио 1716. године Софроније Подгоричанин, тадашњи карловачки митрополит, други је осветио 1744. патријарх Арсеније IV Шакабента, а трећи 1752. карловачки митрополит Павле Ненадовић.¹⁴ Плаштанице (6) су такође већином биле од лана, а поједине и од свиле, од чега је једна веома стара и готово потпуно излизана од употребе.¹⁵ Путира, већих и мањих, забележено је три комада. Рађени су у сребру са утиснутом, фином позлатом. Крстова, различитих, од сребра, позлате, превучених драгим камењем, до обичних дрвених, је пописано укупно тридесет. Већина је имала на себи исцртан, односно урезан лик Исуса Христа.¹⁶ Од посуђа које се користило за богослужење набројане су калајне, бакарне и сребрне посуде.¹⁷ Помињу се и различите чаше које су се користиле при богослужењу. Неке од њих су потицале још из времена турске владавине, односно из средине XVII века.¹⁸

У погледу црквених одора аутор овог пописа издваја епископске дарове, архимандритске сакое, кошуље, омофор (архимандритски појас) и ђаконске одоре. У овој првој групи издвајамо описе фелона (вечерњих мантија) које су биле од богатог платна на којем је насликано страдање Христово.¹⁹ Својом израдом се посебно издвајао један фелон, начињен од зеленог сомота, са рубовима од свиле који су извезени златном жицом. Даровао га је манастиру 1749. Синесије Живковић, патријаршијски егзарх и провинцијал фрушкогорских манастира.²⁰ Кошуља је било скоро тридесет, од различитих материјала, од најфинијег платна и свиле, јарких боја, богато украшених, са позлаћеним или посребреним крагнама, до оних најпростијих, од грубљег платна (турског кроја). Ђаконске одоре су такође биле од различитих материјала, од најфинијег до најгрубљег кроја, а спомињу се и две дечије одоре.²¹

Посебно треба издвојити велики омофор црквене боје са гранама и цвећем, извезен свилом, златном и сребрном жицом. На њему је извезено више слика из живота и смрти Исуса Христа (као пастир,

спаситељ, распеће, оплакивање). Омофор потиче по сачуваном натпису из 1664. године.²²

Од одеће, односно одевних предмета, издвајамо још и појасеве (гиртле) који су били богато украшени сребрним и златним копчама, а начињени од сомота или дамаста. Посебно се по својој лепоти издвајао гиртл донесен из Јерусалима, за који је забележено да је веома стар.²³

Епитрахиљи (26) су издвојени као посебна група предмета у попису. Њих је било различитих, веома богато украшених, протканих златним и сребрним нитима. За неке од њих је забележено да су веома стари и излизани од употребе.²⁴

Приређивач овог пописа, занимљивог и вредног за истријску науку, је као посебну ставку на крају издвојио опис кивота, који су се налазили у манастиру. Помињу се два кивота, један већи, са леве

стране од улаза у цркву, у коме су се налазили десна рука светог Прокопија и прст руке светог Георгија. У другом мањем кивоту, са десне стране, налазиле су се честице светог Димитрија, као и честице светих Кузме и Дамјана.²⁵ У опису (визитацији) карловачког митрополита Јована Ђорђевића из 1771. помињу се ови кивоти у манастиру. Данас је остао само један празан кивот, без моштију, који се чува у манастирској библиотеци.²⁶

Многи од горе описаних црквених предмета су били изложени на Земаљској изложби у Будимпешти 1885. године, о чему је забелешку сачинио у својим радовима Димитрије Руварац.

Наведени и објашњени попис наводимо у целини са нашим интервенцијама у угластим заградама.

Попис гласи:

Verzeichnuss

Deren in dem KLOSTER RAKOVACZ befindlichen Kirchen Gerätschaften und zum Gottes-Dienst gewidmeten Angehörigen.

1 Stenerner Consecrir Tisch

2 Seidene Antimis, neü

2 D[ett]o von Leinwand alt

1 Platanicza, oder Consecri Tisch Decken, von geblumten Traget, mit blauen tafeteten gebräm

1 D[ett]o von seidener türkischen Materie

1 D[ett]o auf dem Leinwand gedruckte, völlig abgenutzt

2 D[ett]o von wiessen Leinwand

1 Silberne vergoldter Kelch von ausgetriebener Arbeit, im Futerall, samt allen zugehör, nehmlich 1 Patene, Stern, Communion Löfel, und Lenzen

2 D[ett]o Kleinere vergoldete von platter Arbeit ohne Futerall samt allen zugehör wie oben

1 Kinoth, oder Silbernes Kästlein zur Behältnuss des Heiligthums

1 Kreütz mit silber beschlagen vergoldt in Futerall, Athos Berger.Arbeit, neü

1 D[ett]o Kleines in Futerall, neü

1 D[ett]o ohne Futerall, neü

2 D[ett]o Kleinern ohne Futerall, neü

2 Grössere mit Steinern ausgezieret, ohne Futerall

11 D[ett]o Gross und Kleine, mit Steinern ausgeziret ohne Futerall, theils schon vüllig unbrechbahr theils noch zu gebrauchen

2 D[ett]o in Futerall

1 D[ett]o Kleiner ohne Futerall, in welchen ein Stückel von Kreütze, an welchen unser Heyland gekreytziget

7 Leichter von Composition, samt 5 eisernen Lichtbutzen

2 Klöcklein

1 Hand Becken und Kandel, von Kupfer

2 Zinnener Schlüssel zum Antidor

1 Silbernen Petochebnicza

1 Kleines zinnerens Gefäss zum Heiligen Oel

- 3 Silberne Mazalicza, womit man mit Heiligen Oel selbet
- 4 Silberne rauchfässen
- 1 Klein Kupfernes Kandel zum Wasser wärmen, samt dazu gehörigen silbernen Opfer-Glass
- 6 Silberne Lahnen Winner Arbeit
- 16 D[ett]o Griechischer Arbeit
- 3 Silberne Schahlen oder Tesz
- 1 D[ett]o Kupferner vergoldt
- 1 D[ett]o von Kupfer

Kirchen Ornaten

- 1 Sakos von Silberfarbenen reichen Zeüch, mit auf rothen Atlas reich gestickten Gebräm, vorauf 6 silberne und vergoldte Schalern, wie auch ein reich gestickten Kreütz
- 1 D[ett]o von grünen Sammet, dessen Kragen und der Saum mit leithen breiten silbernen Spitzen umfasst abgenutzt
- 1 Omophor, von rothen Türkischen Reichen Zeüch, an bayden Enden mit goldenen Franzen besetzt, worauf in Kreützen figuren reich ausgestickt sind
- 2 Sticherien, oder Bischöfliche Alben, von rothen reichen Zeüg mit blau geblunten Atlas gebrämt abgenutzt
- 1 Mitra oder Bischöfliche Insul von grünen Sammet, auf welcher reichgestrickte Figuren, mit Steinern und falchen Perlen besetzt
- 1 Phelon, oder Vesper-Mantel, von weissen halben reichen Zeüch mit das Leiden Jesu Christi vorstellenden Figuren, dessen Kragen und Saum auf rothen Atlas reichgestickt, und mit 3 Schmölzernen Figuren besetzt ist
- 2 D[ett]o von schwehren Reichen Zeuch, worauf der Kragen und der Saum mit Schwehren schmahlen Borten umfasst
- 2 D[ett]o von Viollet gestreift und geblunten Atlas, mit D[ett]o rothen gebräumt, alt
- 1 D[ett]o von Garmasin halben Reichen Zeuch, mit grünen D[ett]o gebräum alt
- 1 D[ett]o von Rothen halb reichen Zeuch, mit schmahlen Borten und dem Kragen und am Rande besetzt, worauf statt Kreützes reich gestickte Figur Jesum Christum vorstellend, alt
- 1 D[ett]o von grünen Halb reichen Zeüch mit rothen D[ett]o gebrämt, alt
- 1 D[ett]o von Caffé farb halb reichen Zeüch, darauf der Kragen von gelben D[ett]o Zeüch, und der Saum mit breiten schmahlen silbernen Spitzen umgefasset, alt
- 1 D[ett]o von rothen geblunten Persianischen Zeüch, dessen Kragen von leichten Damast, und mit schmahlen leichten Spitzen besetzt, alt
- 1 D[ett]o von weissen ohngeblümten halben reichen Zeüch, worauf der Kragen von rothen schwahren D[ett]o Zeüch, und gebräm von rothen halben Damast, alt
- 1 D[ett]o von schwehren Carmesin Damast, mit grünen D[ett]o gebrämt, alt
- 1 D[ett]o von blauen Perssianischen Zeüch, mit rothen reichen Zeüch-gebrämt, und um den Kragen mit schwehren goldenen Borten besetzt, abgenutzt
- 1 D[ett]o von weissen Atlas, mit roth geblümten Gross de tour gebrämt, und um den Kragen, mit goldenen Spitzet besetzt, abgenutzt
- 1 D[ett]o von Carmesin Damastt, mit grünen D[ett]o gebrämt, völlig abgenutzt
- 1 D[ett]o von Violet halben Reichen Zeüch, dessen Halfte von Violeten Atlas Kragen und enterar Rand aber von grünen D[ett]o ist zerissen und völlig abgenutzt
- 1 D[ett]o von gelben gestreiften und geblümten seidenen Türkischen Zeüch
- 1 D[ett]o von gestrickten seidenen Türkischen Zeüch gebrämt, alt und zerissen
- 1 D[ett]o gepfalumten Atlas, mit blauen Taffet gebrämt, alt und zerissen
- 1 D[ett]o von schwarzen Gross de tour, neü
- 11 D[ett]o von weissen Reitzischen Leinwand

- 1 Nabedrenik von rothen Sammet, reich gestickt, mit gestickten Figuren besetzt, und goldenen quasten behangen, neu
- 1 D[ett]o von Violeten Sammet, mit reich gestickten Kreütze abgenutzt
- 2 Diacons Sticharien, von schweren licht blauen Damast gebrämt mit gelb geblühten Persianischen Zeüch, und um den Kragen mit schweren goldenen Borten besetzte
- 1 D[ett]o von rothen Sammetenen Blusch
- 1 D[ett]o von Viollet halb reichen Zeüch, abgenutzt
- 1 D[ett]o von rothen türkischen reichen Zeüch, völlig abgenutzt
- 1 D[ett]o von rothen Raichen Zeüch mit rothen Sammet gebrämt, zarissen
- 1 D[ett]o von gelben geblühten Gross de tour mit grünen D[ett]o umgeben
- 1 D[ett]o von grünen Sammet, mit D[ett]o rothen umgefaset, alt
- 1 D[ett]o von silberfarb Gross de tour, dessen Kragen von gelb und swart-melirten Sammet völlig abgenutzt
- 2 D[ett]o von rothen Atlas, völlig abgenutzt
- 1 D[ett]o von roth seidenen leichten türkischen Zeüch
- 4 D[ett]o von zerschiedenen Farben, seidenen Zeüchs, völlig abgenutzt, und nicht mehr zu gebrauchen
- 2 D[ett]o für die Kinder, von gestraiften Atlas
- 12 D[ett]o von weissen Raitischen Leinwand
- 1 Epitrachil oder Stols, von gelben halben Reichen Zeüch mit Silbernen Creginen und Franzen besetzt, und mit Silbernen leichten Spitzen umfasst, neu
- 1 D[ett]o von Violet halb reichen Zeüch, mit goldenen Franzen, und längst durch die Mitte mit schwehren goldenen Borten besetzt, wie auch mit schmahlen D[ett]o ungefast, alt
- 1 D[ett]o von rothen Reichen Zeüch mit goldenen Franzen und schwehren Borten durch die Mitte, und um den Rand besetzt, alt
- 1 D[ett]o von Rothen Reichen Zeüch, mit goldenen Creginen, gold[enen] und rothseidenen Franzen besetzt, und mit Silbernen leichten Spitzen umgeben, alt
- 1 Epitrachil oder Stols von Mer grünen reichen Zeüch, mit Gold und grünseidenen Franzen, dan mit goldenen Borten, alt
- 1 D[ett]o von gelben halb reichen Zeüch mit goldenen Franzen und Borten besetzt, alt
- 1 D[ett]o von blauen halb reichen Zeüch, mit goldenen Franzen und Silbernen Borten umfasst, alt
- 1 D[ett]o von rothen Sammet, mit roth und gelb seidenen Franzen und Silbernen Borten umfasst, alt
- 1 D[ett]o von grün geblühten Traget mit weiss und grün seidenen Franzen besetzt, dann mit sehr schmahlen silbernen Spitzen umgeben, alt
- 2 D[ett]o von violet geblühten Traget, mit weiss roth und grün seidenen Franzen besetzt, neu
- 1 D[ett]o von grünen Traget mit roth seidenen Franzen besetzt, und silberner Schnur umfasst
- 1 D[ett]o von blauen halben Damast, mit goldenen und gelbseidenen Frantze dann den schmahlen goldenen Spitze, alt
- 1 D[ett]o von türkischen blauen reichen Zeüch, durch die Mitte mit schwehren goldenen Borten besetzt, abgenutzt
- 1 D[ett]o von schwartzen Gross de tour, mit weiss seidenen Franzen
- 6 D[ett]o von zerschiedenen seidenen Materien, alle mit seidenen Franzen besetzt, völlig abgenutzt
- 1 Girtel von Carmesin Sammet mit Gold gestickt, mkit Silbernen Schlüssen, neu
- 1 D[ett]o von Carmesin Sammet mit gold gestickt, und statt Schlüssen mit gestickten Figuren, neu
- 1 D[ett]o von Silber geschlagen vergoldt mit perlen gezieret, darauf an Schlussen silberne Kette und 1 grosser silberner Knopf henget
- 7 D[ett]o von türkisch schlechten Silber geschlagen, und vergoldt
- 1 D[ett]o von breiten schwehren silbernen Borten umgefaset, und silobernen Schlüssen
- 1 D[ett]o von 3 zusammen gesetzten halb reichen Bändern, samt grossen silbernen Schlüssen
- 1 Girtel Jerosolamitanischer, mit silbernen Schlüssen, alt

- 1 D[ett]o von breiten schwehren goldenen Borten ohne Schlüssen abgenutzt
 1 D[ett]o von Gerichisch halb reich gewirckten Band, samt silbernen Schlüssen
 2 D[ett]o von schwarzen Gross de tour
 1 Diacons Orar, von Carmasin Sammet, darauf durchaus schwehrer breiten Goldener Borten belaget, und gross reichgestickte Buchstaben vorhanden sind
 2 D[ett]o von gelben Taffet, mit seidenen Franzen besetzt, und silbernen schmahlen Borten umfasst
 1 D[ett]o von rothen breiten reichen Band, mit schmahlen Borten umgeben abgenutzt othen halbreichen Zeüch mit seidenen quasten besetzt, abgenutzt
 1 D[ett]o Grünnen reichen Zeüch, mit seidenen Franzen abgenutzt
 1 D[ett]o von Sammetenen Blusch, mit seidenen Franzen, und sehr schmahlen Borten, alt
 1 D[ett]o von roth-grün und Blau melirkten Sammet, mit grossen seidenen Franzen, abgenutzt
 1 D[ett]o von grün geblümte Traget mit Franzen besetzt, und schmahlen Borten umfasst, alt
 1 Paar Narukvicza, oder Manipel von Carmesin Sammet, reich gestickt, und gestickten Figuren besetzt, neü
 1 Paar D[ett]o theils von Sammet, theils von Atlas, mit gold gestickt, alt
 9 Paar D[ett]o von schwehren und leichten Reichen Zeüch, theils mit Borden theils mit Spitzen
 12 Paar D[ett]o von zerschiedener seidener Materie theils mit schmahlen Borten, theils mit schmahlen Spitzen
 1 Darci oder Kelch Deckhen, von gelben halben reichen Zeüch, mit sehr schwehren und breiten silbernen Borten umfasst, in 3 Stücken, neü
 1 D[ett]o von rothen halben Reichen Zeüch, besetzt und umfasst, mit goldenen Spitzen in 3 Stück
 1 Darci, oder Kelch Decken auf Taffet getruckte in § stücken
 3 D[ett]o von zerschiedener Materie, worunter einige Stücke gestärkt, in 9 ungleichen Stücken
 1 Grosse roth Damestene Kirche Fahne mit weiss und roth seidenen Franser und quasten behangen
 1 D[ett]o kleinere von grünen Taffet, mit weise und grün seidene Franzen und quasten behangen
 1 Grosses Lustrum von Cristall
 2 Analogion, oder Pult, samt der Decken von blauen sammetenen Blusch, mit seidenen Franzen behangen, zum Lesen das Heil[igen] Evangelii
 1 Tetrapodion marmorirt
 Das Templo, oder Alters Schied-Wand Tischler, und sildhauer Arbeits durch aus gemahlt, an dessen 3 Tühren befindlich 3 Cattoneum fürhängen, wie auch an dessen bayden Seiten 2 Kivoth oder Höltzerne Kästlein zur Behaltluss Heiligen Reliquien, worinnen zu lincker Seite, die rechte Hand des Heiligen Martyris Procopii, der daum des Heil[igen] Georgii novi, und ein sehr kleiner Theil, von Reliquien des Heiligen Martyrs Demetrii zu sehen, und rechter Seite aber in einer Silbernen Schechtel, sehr kleine Theile von Reliquien, der Heiligen Cosma und Damiani
 2 Pevnicza, oder Chorus Tischler, und Bildhauer Arbeits gemahlet
 2 Biserne grosse Leichter vor den Alter rechts, und lincks stehende
 2 D[ett]o etwas kleinere

Sig[natum] Kloster Rakovacz

(АСАНУК, ПМА, Varia)

НАПОМЕНЕ

- ¹ Ракић, Лазар. *Фрушкојорски манастири*. Нови Сад, 2005 (пон. изд): 1.
- ² Јеремић, Атанасије Гтало-Јустин. *Монашиџво*. Фрушка Гора, Београд, 2007: 273.
- ³ Руварац, Димитрије. *Сјоменица о манастиру Фенеку*. Сремски Карловци, 1914: 5.
- ⁴ Давидов, Динко. *Фрушкојорска Свџта Гора*. Фрушка Гора, Београд, 2007: 249.
- ⁵ Ради се о 1498. години када је у лето Рака кренуо у лов на јелене. Убивши једног Рака је кренуо да га нађе, а на месту где је требало да се налази убијени јелен је остала само заталасана трава, што је Раку Милошевића уверило да је реч о чуду, па је на том месту подигао манастир. (Милановић-Јовић, Оливера и Петар Момировић. *Фрушкојорски манастири*. Нови Сад, 1990: 151; Штрасер, Павле. *Књиџтори и џриложници манастира Раковца у XVIII веку*. Сремски Карловци, 1998: 4)
- ⁶ Ове године су записане на припрати манастира и откривене су при рестаурацији манастира 1760, а такође и при рестаурацији 1957. године. (Штрасер, Павле. Нав. дело: 5)
- ⁷ Руварац, Димитрије. *Ојис срџских фрушкојорских манастира мџђројолије карловачке из 1753*. Сремски Карловци, 1905: 13–14; Павле Штрасер, Нав. дело: 5.
- ⁸ Милановић-Јовић, Оливера и Петар Момировић. *Фрушкојорски манастири*, 151.
- ⁹ Гавриловић, Славко. *Срем од краја XVII до средине XVIII века*. Нови Сад, 1979: 20–21.
- ¹⁰ Данас имамо само опис Павла Јозефа Шафарика из 1831. о лепоти и калиграфџи овог скупа срџских светитеља, који су настали 7222. по ери од стварања света, односно 1714. године. (Чурчић, Лазар. Србљаци у XVIII веку. *Срџска џрафика XVIII века*. Београд, 1986: 58)
- ¹¹ Милановић-Јовић, Оливера и Петар Момировић. *Фрушкојорски манастири*, 151.
- ¹² Руварац, Димитрије. Опис фрушкогорских манастира од 1771. *Архив за исџорију срџске џравославне карловачке мџђројолије*, св.2. Сремски Карловци, 1913: 120; Гавриловић, Славко. Економика сремских манастира од XVIII до XX века. *Зборник Манастира Шишайовац*. Београд, 1989: 36–37.
- ¹³ Руварац, Димитрије. Стање срџских православних манастира у митрополији карловачкој 1787–1791. *Архив за исџорију срџске џравославне карловачке мџђројолије*, св. 7–8. Сремски Карловци, 1911: 103.
- ¹⁴ Патријарх Арсеније IV Шакабента је 7. јуна (ст. кал) 1744. даровао манастиру антимиц за капелу у звонику, а митрополит Ненадовић је даровао антимиц после сређног завршетка часне трпезе у истој капели у јесен 1752. године. (Штрасер, Павле. Нав. дело: 10: 17; АСАНУК, ПМА, varia)
- ¹⁵ Године 1742. Павле Петровић из Новог Сада је поклатио манастиру једну свилену плаштаницу. (Руварац, Димитрије. Ктитори и приложници манастира Раковца. *Срџски Сион*, бр. 30. Сремски Карловци, 1907: 474)
- ¹⁶ АСАНУК, ПМА, varia.
- ¹⁷ Сребрну Петохлебницу (посуду за светих пет хлебова) су даровали манастиру господар Лука са супругом Ружицом 1609.године. (Мирковић, Лазар. *Сџтарине фрушкојорских манастира*, Београд, 1931: 54; Штрасер, Павле. Нав. дело, 5; АСАНУК, ПМА, varia,)
- ¹⁸ Године 1637. забележено је да је кир Ниђифор даровао раковачком братству 14 сребрних чаша, 33 сахана (богослужбени послужавници, 3 златна врча. (Стојановић, Љубомир. *Сџтари срџски зајиси и најџиси*, књ. 1, Београд, 1982 (репринт), док. бр. 1299)
- ¹⁹ Проигуман манастира Теофан је 1702. године донео на поклон из Русије осим мноштва богослужбених књига од којих треба посебно издвојити јеванђеље сребром оковано, дар пуковника Данила Апостолова, и фелон од зелене свиле, као и један бео са сребрним ивицама. (Руварац, Димитрије. Ктитори и приложници манастира Раковца. *Срџски Сион*, бр. 29. Сремски Карловци, 1907: 459)
- ²⁰ Штрасер, Павле. Нав. дело: 18; АСАНУК, ПМА, varia,
- ²¹ АСАНУК, ПМА, varia.
- ²² Мирковић, Лазар. Нав. дело: 54; АСАНУК, ПМА, varia.
- ²³ АСАНУК, ПМА, varia.

- ²⁴ Један епитрахил је дар карловачког митрополита Павла Ненадовића из 1752. године, када је осим њега поклонио манастиру још и сребрни појас са искиженим бисером и нарукнице. (Руварац, Димитрије. *Књићори манастира Раковца*: 474; АСАНУК, ПМА, varia)
- ²⁵ Кивот за мошти Светог Прокопија је начинио 1699. године старац Макарије, јеромонах у манастиру Раковцу, у време игумана кир Теофана и патријарха Арсенија III Чарнојевића. Кивот је од дрвета и орнаментисан је споља белим седефом. На поклопцу по рубу се налази и данас следећи натпис: Сеи кивот манастира Раковца и сдјелах јего аз смијени старац Макарије јеромонах при игумену кир Теофану јермо тог да би патријарх кир Арсеније ахчѠ [број изражен путем слова, означава 1699. годину]. (Руварац, Димитрије. *Опис фрушкојорских манастира од 1771*, 119; Мирковић, Лазар. Нав. дело: 54/55; Штрасер, Павле. Нав. дело: 6)
- ²⁶ Раковац је спаљен и опљачкан више пута у току XX века. Први пут 1914. од стране аустроугарске војске. Други пут, од стране усташа је похаран у лето 1941, да би трећи пут 1943. усташе најалост спалили манастир до темеља и однели преостале ствари из ризнице. (Мирковић, Лазар. Нав. дело: 55; Медаковић, Дејан. *Фрушкојорски манастири*. Нови Сад, 2010: 530)

Vladan Gavrilović, Petar Rokai

TREASURE OF THE MONASTERY RAKOVAC (CHURCH INVENTORY LIST IN THE LATE EIGHTEENTH CENTURY)

Summary

The first mention of the monastery Rakovac originates from 1498 according to the legend, which would classify it as one of the oldest monasteries on fruškogorski Athos. Repeatedly destroyed during the Turkish reign over Srem, and under the Habsburgs it became an important literary and copying center of Serbian people, especially at the beginning of the eighteenth century, when in the monastery in 1714 was written famous Rakovački Srbljak. As regards in the history it is very little known about the ways of coming church objects to the monastery, any, even the slightest information about that deserves our attention. Within that, we present a list of the property from the late eighteenth century, located at the Archives of the Serbian Academy of Arts and Sciences in Sremski Karlovci. Unfortunately, many of the treasures of the church were irretrievably lost during the twentieth century, thanks to the looting and burning of the monastery by the Austro-Hungarian and the Ustaša's army, i.e. partial destruction during the First and the complete destruction during the Second World War.